

Pääkirjoitus

Politiikkaa mediayhteiskunnassa

Politiikka tuntuu olevan yhtäkkiä pop. Perussuomalaisten vaalijytty, Niinistön ja Haaviston kamppailu, Euroopan velkakriisi, Helsingin keskustassa yli talven leiriytynyt Occupy Helsinki, Talvivaaran kaivoksen ympäristökeskustelu, kamppailu Guggenheimin museosta, Hurstin ruokajakelun puolustamisesta noussut Kallio-liike ja keikkalääkäreitä tarjoavat yritykset ovat kaikki esimerkkejä poliittisista teemoista, joista itse kullakin alkaa olla mielipide ja jotka ovat herättäneet ihmisiä keskustelemaan ja toimimaan.

Vaikka poliittiset aiheet saavat isoja otsikoita ja kiinnostavat, niin samaan aikaan politiikalla on sanana ollut huono kaiku. Politiikka tuo mieleen vaalirahakohun, ”maan tavan”, poliitikkojen seksiskandaalit, kähminnän ja lukuisat oikeustapaukset, joissa poliitikot ovat istuneet syytetyn penkillä. Poliitikot syyttävät toisiaan ”politikoinnista”, jos haluavat haukkua kilpailevan puolueen edustajia epäammattimaisesta käytöksestä. Kun kansalaisilta kysytään arvostetuimpia ammatteja, poliitikot pitävät toistuvasti listauksissa perää. On alettu jopa ihmetellä, kuka haluaa enää tällaisessa tilanteessa ryhtyä poliitikoksi.

Politiikka on kuitenkin ennen kaikkea halua vaikuttaa asioihin ja siinä mielessä demokratian kannalta hieno asia. Demokratian ytimessä eivät ole ainoastaan demokraattiset instituutiot, vaan ihmiset, jotka haluavat tehdä poliittisia tekoja: avauksia ja aloitteita, käynnistää keskustelua ja ajaa läpi päätöksiä. Ilman politiikkaa demokratia kuihtuu kuoreksi tai paisuu byrokraattiseksi hallintokäytännöiksi. Siksi tämän numeron teemana on politiikkaa mediayhteiskunnassa: se miten julkisuus ja politiikka liittyvät toisiinsa.

Julkisuus on demokraattisen politiikan tärkeä piirre. Julkisuus on demokratiassa periaatteessa kaikille vapaa tila, jossa asioita voidaan politisoida. Yksityiset huolet organisoituvat yhteisiksi huoliksi julkisen keskustelun kautta. Nykyisessä julkisuudessa tämä keskustelu ei kulje perinteisiä latuja.

Politiikan julkisuus on noussut ajankohtaiseksi poikkitieteelliseksi tutkimuksen kohteeksi. Mediatutkimuksessa puhutaan nykyisin mielellään yhteiskunnan medioitumisesta – medioiden lisääntyvästä vaikutuksesta ja merkityksestä yhteiskunnassa. Erityisesti politiikan medioituminen on noussut suosituksi tutkimuksen kohteeksi. Medialogiikka institutionalisoituu osaksi poliittista järjestelmää monin tavoin.

Julkinen elämä taivuttaa poliitikon populaarikulttuurin ja asiajournalismin jatkuvasti muuttuviin muotoihin niin mediassa, teatterissa kuin muussakin julkisuudessa.

Erityisesti poliitikot kamppailevat julkisuuden uusien vaatimusten kanssa, kun heidän tulisi avata elämäänsä uusilla tavoilla. Ehdokkaiden (tai ainakin heidän avustajiensa) pitää jutella chateissa ja twiittailla, olla läsnä facebookeissa ja muilla foorumeilla. Poliitikko ei lomallaankaan ole kameroiden ja netin ulottumattomissa.

Valtamedioiden rinnalla elävät yhä monimuotoisemmat sosiaalisen median verkostot ja yhteisöt, joilla näyttää olevan demokratiassa yhä enemmän valtaa. Sosiaalinen media ja internet tuottavat uusia julkisuuksia ja julkisen toiminnan muotoja ja haastavat vanhoja valtamedioita. Vaaleissa kampanjointi on siirtynyt yhä enemmän perinteisestä valtamediasta sosiaalisen median verkostoihin. Kuuntelemalla Spotifysta musiikkia voi törmätä yhtäkkiä presidenttiehdokkaan kampanjaan.

Uudet tekniikat tekevät mahdolliseksi uudenlaisen julkisen toiminnan, joka poikii uudenlaisia tapoja ymmärtää oma paikka maailmassa. Verkossa tieto leviää nopeasti ja toiminta on entistä helpompi organisoida. Ravintolapäivä, jossa kansalaiset perustavat itse ravintolan päiväksi ja samalla kolkuttelevat virallisia säännöksiä, on sekin poliittinen teko, jossa kansalaiset luovat uusia toimintamalleja ja kritisovat vallitsevia käytäntöjä.

Ihan kaikki ei kuitenkaan ole muuttunut. Perinteiset instituutiot jatkavat elämäänsä ja hoitavat yhteisiä asioita. Poliitikka onkin ristiaallokossa: suurten ikäluokkien ja luokkapuolueiden luomat rakenteet huojuvat ja niitä kyseenalaistetaan eri tavoin. Uudet sukupolvet taas tuottavat uudenlaisia poliittisen toiminnan tapoja. Uskollisuus instituutioita kohtaan rapautuu ja myös politiikan tekemisen tavat muuttuvat erityisesti sosiaalisen median luodessa uusia toimintamahdollisuuksia.

Politiikkaa mediayhteiskunnassa -teemanumeromme tarkastelee suomalaisen poliittisen julkisuuden muutoksia. Teemanumeron kirjoittajakutsu poiki 13 artikkelitarjousta, joista vajaa puolet ilmestyy tässä numerossa. Niissä tarkastellaan politiikan muutoksia pidemmällä aikavälillä tai laajemmasta perspektiivistä.

Esa Reunanen tutkii artikkelissaan suomalaisten poliitikkojen näkemyksiä mediajulkisuuden merkityksestä ja erottelee erilaisia tyylejä, joilla poliitikot nykyisin suhtautuvat julkisuuteen. Reunanen käyttää Pierre Bourdieun teoriaa julkisuudesta pääomana, jota poliitikot voivat hyödyntää. Tämän pääoman käyttäminen on yhä tärkeämpää poliitikon työssä, jossa yhteys kansalaisiin ja erityisesti äänestäjiin luodaan entistä enemmän julkisuuden eikä puoluejärjestöjen kautta.

Jari Välvirronen analysoi vähän tutkittua aihetta: kansalaisten käsityksiä mediasta ja journalismista erityisesti politiikan kannalta. Välvirronen kuvaa nykyistä muutostilaa, jossa mediaan kohdistuu ristiriitaisia odotuksia. Kansalaiset ovat kriittisiä sekä medioiden ja politiikan suuntaan ja pohtivat niiden merkitystä aktiivisesti.

Median kasvava merkitys politiikassa ei ole ainoastaan vain tämän päivän asia. Lehden kaksi muuta artikkelia taustoittavat suomalaisen poliittisen julkisuuden muutoksia. Jukka Kortti kuvaa suomalaisen julkisuuden muuttumista 1980-luvulla, jolloin *Ylioppilaslehti* herätti huomiota räväkällä linjallaan. Kortti tulkitsee lehden linjan yhtenä merkinä konsensus-Suomen murtumisesta, joka käynnistyi julkisuudessa eri tavoin 1980-luvulla. Ville Pitkänen puolestaan tutkii suomalaisten sanomalehtien tapoja käsitellä television vaaliohjelmia 1960-luvulta 1980-luvulle. Pitkäsen artikkelista voi nähdä kuinka poliitikon työ muuttui julkisuuden myötä erityisesti 1980-luvulla ja poliitikkojen piti pystyä keskustelemaan uusilla tavoilla ja heitä arvioitiin uusilla, yhä enemmän henkilöön käyvillä kriteereillä.

Artikkelien lisäksi Sanna Valtonen ja Sanna Ojajarvi analysoivat kiinnostavaa poliittista kysymystä, joka ei herättänyt julkista keskustelua. UKK-instituutin perustaminen voitiin sopia sisäpiirien kesken ja on siten mainio esimerkki Kekkonen aikakauden politiikan julkisuudesta, joka oli poliitikkojen hallinnassa ja poliittisia skandaaleja syntyi nykyistä vähemmän. Numeroon on saatu myös pitkän aikaa politiikassa mukana olleen Arja Alhon kolumni, jossa hän ruotii politiikan henkilöitymistä omakohtaisia kokemuksia kaihtamatta.

Teemanumero osoittaa, että suomalaiset politiikan ja median tutkijat haluavat edelleen julkaista myös suomeksi. Kotimaisilla tieteellisillä journaaleilla on nykyisin usein jopa puutetta artikkeleista, koska tutkijat pyrkivät julkaisemaan mahdollisimman paljon kansainvälisissä lehdissä. Tiedepolitiikassa painotetaan kansainvälistä julkaisemista korkeakoulujen rahanjaossa. Tieteellisten seurain valtuuskunnan toteuttama julkaisufoorumihanke luokitteli korkeimpaan ja eniten rahaa tuovaan kategoriaan vain kansainvälisiä julkaisuja. Opetusministeriö on ilmoittanut jakavansa yliopistoille enemmän rahaa kansainvälisten kuin kotimaisten julkaisujen perusteella.

Seuraukset voivat olla karuja suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Yhteiskuntatieteet eivät voi olla kovin kaukana siitä yhteiskunnasta, jota ne tutkivat. On tärkeää, että tiede keskustelee yhteiskunnan kanssa ja että yhteiskunnasta tulee virikkeitä tieteen tekijöille. Samoin on tärkeää, että tiede tuottaa yleisesti merkittävää tietoa, josta voidaan keskustella laajemminkin. Poliittikkaa ovat aina hallinneet kansainväliset aatevirtaukset ja ideat. On tärkeää, että yhteiskuntatiede tuo näitä virtauksia kotimaiseen keskusteluun ja auttaa myös suhtautumaan niihin kriittisesti. Veronmaksajien kustantaman tieteen tulisi tuottaa myös hyötyä maksajilleen niin, että kansainvälistä keskustelua ja sen käsitteitä suomennetaan ja pohditaan kriittisesti kotimaassa eikä vain sovelleta automaattisesti. Kestävä yhteiskunta ja erityisesti toimiva demokratia edellyttävät tietoa kansallisesti kiinnostavista ja tärkeistä aiheista, joista käydään keskustelua suomen kielellä.